

Vibe *Vanellus vanellus*

Lapwing

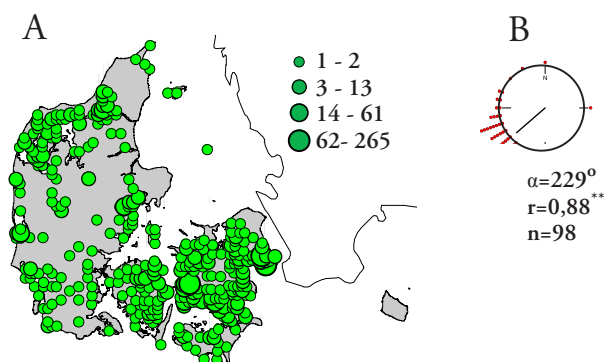

Fig. 2. A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt og artens nuværende danske yngleudbredelse. Ringing sites for birds later recovered, and current breeding distribution. B) Retning af direkte efterårstræk (juli-dec, >100 km). Direction of direct autumn migration (Jul-Dec, >100 km).

Viben yngler over det meste af Europa samt østpå gennem Rusland til Stillehavet. I Europa har arten sit tyngdepunkt i områderne omkring Nordsøen og Østersøen. I Danmark er viben en ret almindelig ynglefugl på enge, strandenge og marker over det meste af landet. Den danske ynglebestand er i løbet af de sidste 50 år reduceret kraftigt, en tendens, der har været gældende i det meste af Europa. Vibens overvintringsområde strækker sig fra det vestlige og sydlige Europa gennem området omkring Middelhavet, de nordlige egne af Mellemøsten og videre østover.

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark er der ringmærket i alt 32.220 viber. Arten er således den vadefugleart, der er ringmærket flest af. I Danmark blev den første vibe mærket af H.C.C. Mortensen i 1911, og alle ringmærkningscentraler i Danmark har bidraget til de mange mærkninger. Flest viber blev ringmærket i 1950'erne og 1960'erne (fig. 4). Det hidtil bedste år var 1961, hvor 836 viber blev mærket. Af de mærkede fugle er 1.348 genfundet, heraf 45 % uden for Danmark. Den danske bestand er godt repræsenteret i materialet, da hele 80 % af de

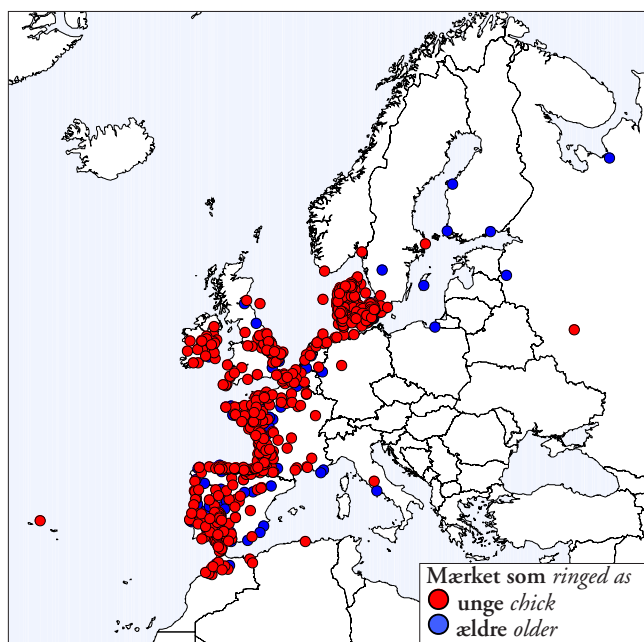

Fig.1. Samtlige genfund af vibe ringmærket i Danmark (n=1.368). All recoveries of lapwing ringed in Denmark (n=1,368).

Fakta Facts

Mærkninger *Birds ringed* 32.220

Genmeldinger *Recoveries*

Antal genmeldinger *No. of recoveries* 1.368

-heraf uden for Danmark *Recovered abroad* 621 (45%)

Antal fugle *No. of individuals* 1.348

-heraf mærket som unger *Ringed as chicks* 1.077 (80%)

Genmeldingsandel *Proportion recovered* 4,2%

Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark 296

Ringed abroad and recovered in Denmark

Ekstremer *Extremes*

Højeste alder *Oldest bird* 24 år 6 mdr.

Længste afstand *Longest dist.* Acorerne Azores 3.384 km

Nordligst *Northernmost* Rusland *Russia* (64° 32'N)

Sydligst *Southernmost* Marokko *Morocco* (33° 30'N)

Østligst *Easternmost* Rusland *Russia* (40° 35'E)

Vestligst *Westernmost* Acorerne Azores (27° 09'W)

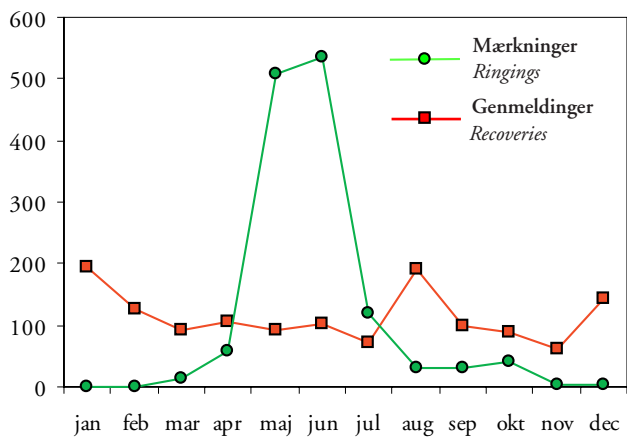

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af vibe.
Month of ringing and recovery for recovered lapwing.

genmeldte fugle er mærket som redeunger. Endvidere er 55 fugle mærket som ungfugle eller ældre i maj og juni, og de er dermed sandsynlige danske ynglefugle. De genmeldte fugle stammer fra mærkninger udført over det meste af Sjælland og Fyn, hvorimod den centrale, nordlige og til dels den østlige del af Jylland er dårligt repræsenteret. Der foreligger ydermere oplysninger om 296 viber, som er ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark.

Træk og overvintring

Danske ynglefugle. Efter yngletiden samles viberne i flokke (Melftofte 1993). Der er i løbet af sommermånederne maj, juni og juli genfundet 125 unge viber. Den gennemsnitlige afstand mellem mærknings- og genfundlokalitet for disse fugle er 5 km (0-381 km). De danske viber synes således ikke at udføre et egentligt »sommertræk«, som det er påvist hos andre europæiske bestande (Imboden 1974, Bak & Ettrup 1982).

De danske viber er trækfugle. Trækket indledes så småt i september, hvor i alt tre af 96 genfund er fra udlandet. I oktober er der 80 genfund, heraf tre fra England, to fra Frankrig, et fra Holland og to fra Irland. Først i november er gennemsnitspositionen syd for Danmark (fig. 5).

Fuglene trækker fra Danmark mod sydvest (fig. 2B) langs Vesteuropas kyster og lavland eller til De Britiske Øer. Den gennemsnitlige trækretning for fugle ringmærket i det østlige Danmark (227°), er en smule mere vestlig end retningen for fugle, ringmærket i Vestdanmark (228°) ($P < 0,01$). I efterårsmånederne (fig. 6B) er størstedelen af de udenlandske genmeldinger fra De Britiske Øer (40%), Frankrig (32%) og Spanien (14%). De første fugle er genmeldt fra Den

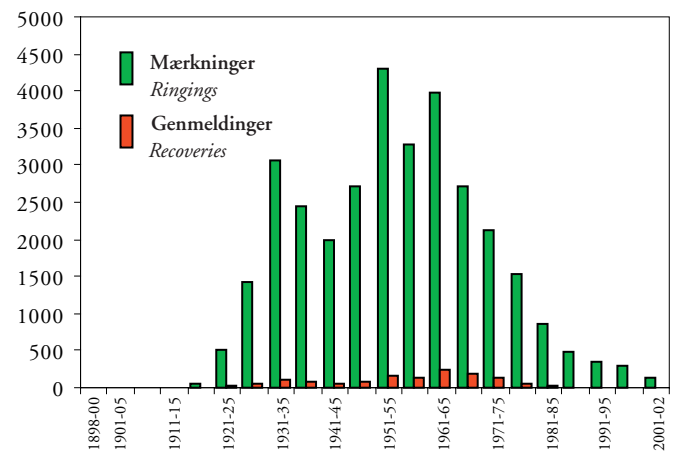

Fig. 4. Mærknings- og genfundår for vibe ringmærket i Danmark.
Ringing and recovery year of lapwing ringed in Denmark.

Iberiske Halvø i november, men de fleste fugle når først dertil i december.

I vintermånederne (fig. 6C) dominerer genfund fra det vestlige Frankrig (44% af genfundene), Spanien (30%) og i mindre grad De Britiske Øer (12%). I alt 18 fugle er genfundet i Marokko (17) og Algeriet (1) - den tidligste 2. november (en ungfugl), men hovedparten i december og januar. Det er dog ikke alle viber, der trækker så langt, og i vinterperioden er der et mindre antal genfund i Belgien, Holland, Nordtyskland og Danmark. Vintergennemsnittet ligger dog tydeligt syd for Danmark ($P < 0,001$). En enkelt vibe blev sandsynligvis overrasket af koldt decembervejr i Danmark i 1963 og tilbagelagde 1.758 kilometer til Spanien i løbet af to uger (2. - 16. dec.).

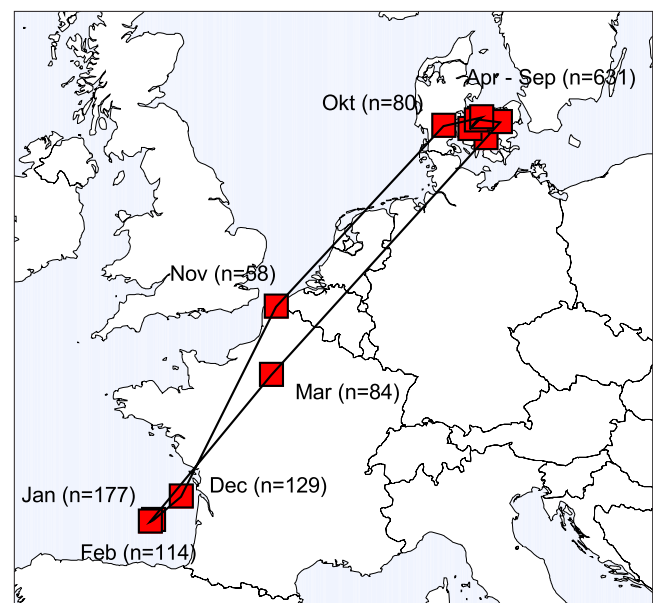

Fig. 5. Månedlige gennemsnitspositioner for vibe ringmærket i Danmark.
Monthly mean positions of lapwing ringed in Denmark.

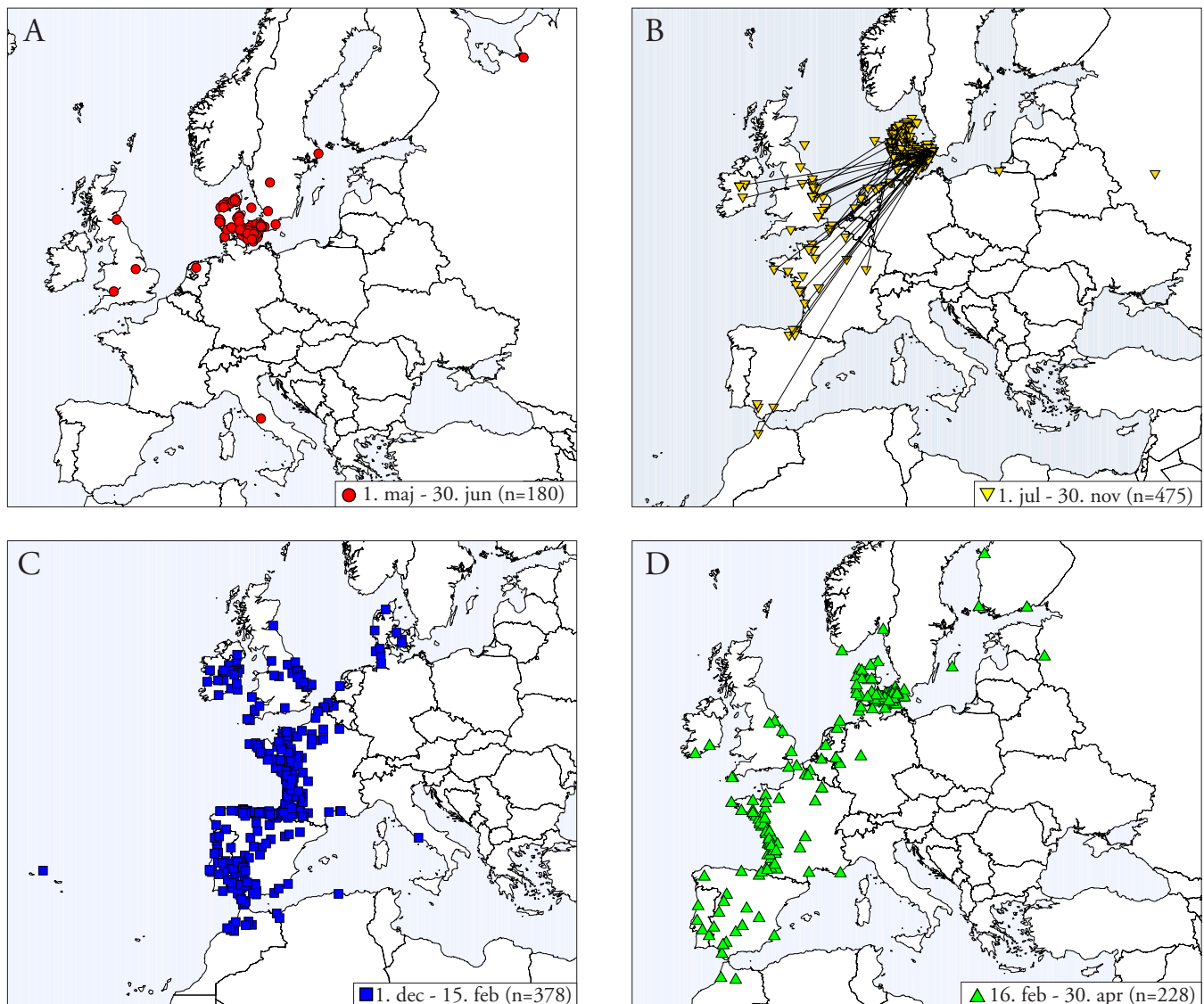

Fig. 6. Genmeldinger fra A) yngletiden, B) efterårs-, C) vinter- og D) forårsperioden af vibe ringmærket i Danmark. På kort B angiver linjer direkte træk *Recoveries during A) the breeding season and B) autumn, C) winter and D) spring of lapwing ringed in Denmark. Lines on map B indicate direct migration.*

En vibe er skudt på Acorerne i december 1962. Fuglen var i en stor flok viber, som var havnet på øerne efter en kraftig østenvind. Viben var ringmærket som redeunge i Vestsjælland i maj samme år.

Der er en tendens til, at ynglefuglene fra den østlige del af landet genfindes en smule sydligere end ynglefuglene fra Jylland ($P < 0,05$). Ligeledes er der en tendens til, at ungfuglene overvintrer en smule sydligere end de voksne fugle ($P < 0,05$) (Se også Bak & Ettrup 1982, Imboden 1974).

Gennemsnitspositionen viser (fig. 5), at returtrækket hovedsagelig foregår i marts. På dette tidspunkt topper også antallet af rastende og trækkende fugle i Danmark (Meltofte 1993). Forårstrækket går gennem de samme områder som efterårstrækket (Fig 6D) og tilsyneladende i samme tempo. De tidligste ringmærkede fugle er fundet i Danmark i begyndelsen af

marts, men først i april er hovedparten returneret til Danmark.

En stor del af viberne vender tilbage til deres udklækningsområde i efterfølgende yngleperioder. I alt 67% af 67 viber, der er ringmærket som redeunger og genfundet i yngletiden (maj-juli) i et efterfølgende år, er fundet mindre end 10 km fra klæknings-lokaliteten (73% mindre end 20 km derfra). Tilsvarende høje værdier er fundet for de europæiske viber som helhed (Imboden 1974). Et engelsk farvemærkningsprojekt afslørede, at de voksne viber også i høj grad benytter det samme yngleområde flere år i træk, og i de fleste tilfælde vender fuglene tilbage til præcis den samme mark, som de yngede på året forinden (Thompson m.fl. 1994).

Det er imidlertid ikke alle viber, der vender tilbage til deres udklækningsområde. Syv danskudklækkede

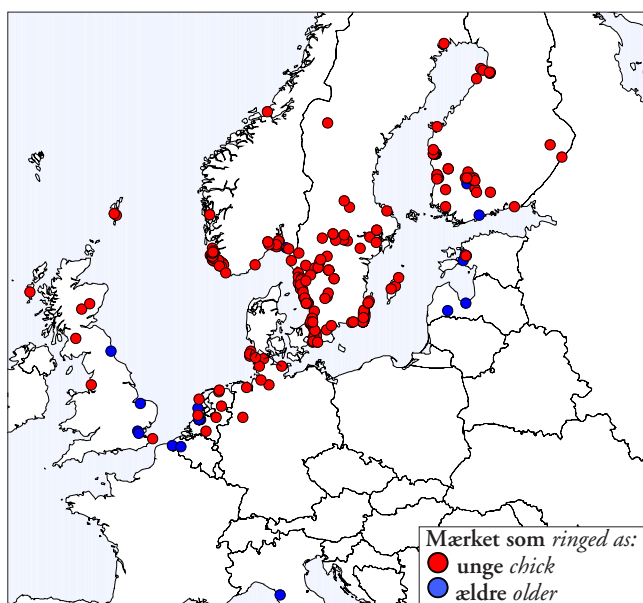

Fig. 7. Mærkningslokaliteter for vibe ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark (n=296). Ringing locations of lapwing ringed abroad and recovered in Denmark (n=296).

viber er således genfundet i yngletiden i hhv. Italien, Holland, England og Sverige (fig. 6A). De danskudklækkede viber, der er genfundet i Norge, Sverige og Rusland (fig. 1), har sandsynligvis også fundet andre »græsgange«. Lignende tilfælde er set hos viber fra bl.a. De Britiske Øer (Wernham m.fl. 2002). Hos viberne skyldes dette næppe pardannelse i vinterkvarteret (som hos mange andearter), men snarere at fuglene er havnet i en flok bestående af fugle fra en anden bestand.

Trækgæster. Danmark passeres af trækgæster fra nord- og nordøst. Der er således genfundet viber mærket som redeunger i Norge, Sverige, Finland, Estland og Letland (fig. 7). Ligeledes er enkelte fugle, mærket som voksne i Danmark, senere genfundet i det vestlige Rusland (fig. 1). Størstedelen af de nord- og østlige ynglefugle er genfundet i Danmark i månederne august, september og oktober. Trækket antages primært at foregå om natten (Meltofte 1993). Nogle af viberne fælder sandsynligvis her i landet, mens andre trækker videre til andre dele af Nordvesteuropa.

I alt fire svenske og tre norske ynglefugle er genfundet i Danmark i december og februar. Fugle, der er mærket som voksne, stort set alle på Amager, er i vinterperioden generelt genfundet sydligere end fugle fra den danske bestand ($P < 0,01$), hvilket antyder, at de nordligere ynglebestande generelt trækker længere mod syd end de danske fugle. Dette stemmer overens med tidligere undersøgelser, som har påvist, at sven-

ske og finske ynglefugle overvintrer sydligere end de danske (Imboden 1974).

Også ynglefugle fra De Britiske Øer, Holland og Tyskland er genfundet i Danmark. Fire nordtyske ungfugle er i den første sommer genfundet i det sydlige Jylland og en enkelt på Langeland. De øvrige genfund af ynglefugle fra Tyskland, Holland og De Britiske Øer drejer sig sandsynligvis om fugle, der har skiftet yngleområde.

Genmeldings- og dødsårsager

Omkring 10 % af genmeldingerne drejer sig om aflæsninger (fig. 9A). Størstedelen af disse er foretaget i Danmark, oftest tæt på mærkningslokaliteten samme år eller med års mellemrum. Den primære kendte dødsårsag for de ringmærkede viber er jagt (Fig 9B). Viberne er skudt i stort set alle de vest- og sydeuropæiske lande, som de danske viber trækker gennem. I Danmark er der også skudt et stort antal ringmærkede viber, alle i perioden 1920-1987, heraf flest i 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne. Uden for Danmark er der nedlagt flest viber i Frankrig. Af det samlede antal genmeldinger fra Frankrig skyldes 77 % jagt. Fra de øvrige lande med mange genfund er de tilsvarende andele: Irland 69 %, Spanien 68 %, Portugal 60 % og England 33 %. En mindre del (2 %) af viberne

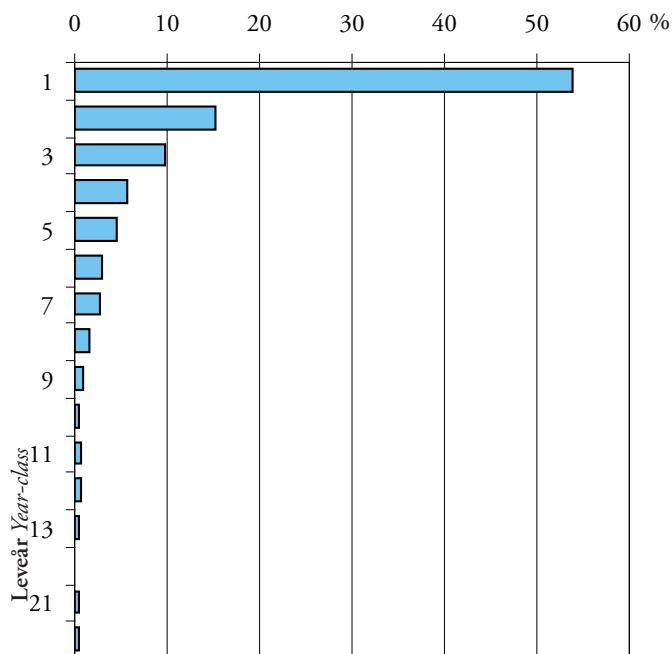

Fig. 8. Aldersfordeling for vibe mærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=885). Distribution on year-class of lapwing ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=885).

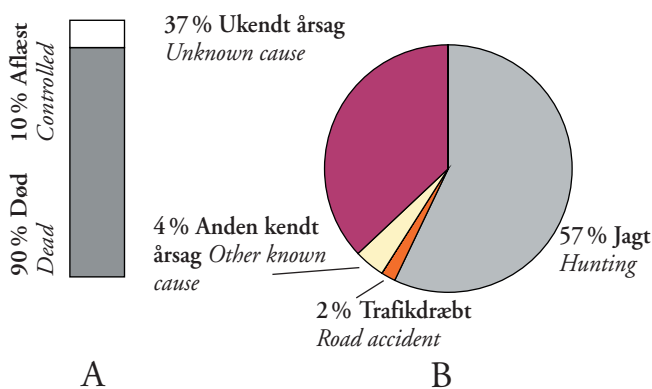

Fig 9. A) Genmeldingsårsager (n=1.368) og B) dødsårsager (n=1.226) for vibe ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=1,368) and B) cause of death (n=1,226) of lapwing ringed in Denmark.

er dræbt i trafikken, alle i Danmark relativt tæt på mærkningslokaliteten (0 - 36 km).

Blandt viber ringmærket som unger eller ungfugle og genmeldt som døde er 54% indrapporteret i løbet af deres første leveår (fig. 8). Den ældste danskmerkede vibe blev 24 år og 6 mdr. Fuglen blev mærket som dununge på Lolland 21. maj 1940 og skudt i Frankrig 13. december 1964.

English summary

The lapwing breeds in most parts of Denmark. The Danish population has declined over the last 50 years. In Denmark the first lapwing was ringed in 1911, with the majority ringed in the 1950s and '60s. The lapwing is the most frequently ringed wader. Most of the recovered lapwings were ringed as chicks.

Danish lapwings start their migration in September, and in November the mean position is south of Denmark. The migration is directed SW. During autumn most have been recovered in Britain (40%), France (32%) and Spain (14%), and during winter in western France (44%) Spain (30%) and Great Britain (12%). Eighteen birds have been recovered in North Africa, most in December and January. During winter birds from eastern Denmark have in general been found further south than birds from Jutland, and young birds south of older ones. The spring migration follows the same route. The first birds return in early March and most have returned by the end of April. Many lapwings return to their birthplace, with 73% recovered less than 20 km from the ringing site in subsequent breeding periods. Passage migrants from Norway, Sweden, Finland, Estonia, Latvia and western Russia have been found in Denmark, mainly in August–October.

The main known cause of death is hunting: 77% of the lapwings recovered in France have been shot, in Ireland 69%, Spain 68%, Portugal 60% and England 33%.